

48. Sirem Beği Hasan Beğe hüküm ki: Sirem Beği Hasan Beğin, Özi seferine gitmek üzere hazırlıklar yaptığı sırada sancığına müdahalede bulunulduğunun işitilmesi üzerine, sancak kayıtlarına bakıldığında sancağın kendisi üzerinde olduğu anlaşıldığından, kimseyi sancağına müdahale ettirmemesi ve bir an önce Özi taraflarına gidip hizmette bulunması (datovanyj Hicri: 7 Cemazeyilâhir, sene 1027) 7 dnja dzhemazeyilagira 1027 roku Gidzhry (1 chervnja 1618 roku za hrystyjans'kym litochyslennjam), BOA, MD, Nu.: 82. – S.157.

49. Silistre kâdisına ve Silistre Kal'ası Dizdân Mehmed'e hüküm ki: (datovanyj Hicri: 7 Cemazeyilâhir, sene 1027) 7 dnja misjacija dzhemazeyilagira 1027 roku Gidzhry (1 chervnja 1618 roku za hrystyjans'kym litochyslennjam), BOA, MD, Nu.: 82. – S.152–153.

50. Bosna Eyâletine mutasarrıf olup Özi cânibine Serdâr olan Vezîr İskender Pasaya hüküm ki: (datovanyj Hicri: 7 Cemazeyilâhir, sene 1027) 7 dnja misjacija dzhemazeyilagira 1027 roku Gidzhry (1 chervnja 1618 roku za hrystyjans'kym litochyslennjam), BOA, MD, Nu.: 82. – S.158.

51. Özi beğlerbeğisine ve Babadağı kâdisına ve Tuna Nâzırı Mustafâ'ya hüküm ki: (datovanyj Hicri: 1 Ramazân, sene 1027) 1 dnja misjacija ramadana 1027 roku Gidzhry (22 serpnja 1618 roku za hrystyjans'kym litochyslennjam), BOA, MD, Nu.: 82. – S.206.

52. Arhiv Jugo–Zapadnoj Rossii, izdavaemyj vremennoju komissieju dlja razbora drevnih aktov, visochajshe uchrezhdennoju pri Kievskom, Podol'skom i Volynskom general–gubernator. – Chast' tret'ja. – Akty o kozakah (1500–1648). – Tom I. – Kiev «V tipografii I. i A. Davidenko», 1863. – 434 s.

53. Zokrema, to buv dniprovs'ko–chornomors'kij vodnyj torgovel'nyj shljah, jakym, zgidno z Ibn Hurdazbigom, «kupci–rusy» cherez gyrlo Dnipra i nadali vzdovzh zahidnogo uzberezhzhja Chornogo morja transportovaly svoi' tovary do Konstantynopolja. Dyv.: Kitab al–Masalik wa'l Mamalik (Liber viarum et regnorum) auctore Abu' Kasim Obaidallah ibn Abdallah ibn Khordadbeh et Excerpta e Kitab al–Kharadj auctore Kodama ibn Dja'far, p.154–155. Cym samym vodnym shljahom, za danymy z «Povisti mynulyh lit», zdijnsjuvalysja vijs'kovi ekspedycii' kyj' vs'kyh knjaziv proty Konstantynopolja u 911 ta u 944 rokah (Litopys Rus'kyj za Ipats'kym spyskom. Vid. red. O. V. Myshanych. Pereklad z davn'orus'koi' L. Je. Mahovecja. – Kyj'v «Dnipro», 1989. – S.18–19, 23–24. – XIV, 590 s.). Shho zh do napadiv ukrai'ns'kyh kozakiv na portove misto Synop, to vony zdijnsjuvalysja mors'kym torgivel'nym shljahom, jakyj, zgidno z al–Idrisi, proljagav vid Konstantynopolja u shidnomu naprjamku vzdovzh pivnichnogo uzberezhzhja pivostrova Mala Azija do Trapezunda, i dali vzdovzh shidnogo uzberezhzhja Chornogo morja prjamuvav na pivnich, do «rus'kogo morja», tobt do Kerchens'koi' protoky. Dyv.: Al–Idrisi. Opus geographicum sive «Liber ad eorum delectationem qui terras peragrare student», p.908.

Turanly F. G., Ph.D., Associate Professor of General and Slavic Linguistics Faculty of Humanities, National University of «Kyiv–Mohyla Academy» (Ukraine, Kyiv), turanly@yahoo.com

Ukrainian Cossacks: marches on the southern shores of the Black Sea

On the base of the study there is underlined the importance of the data available in the Ukrainian and Turkish sources. There is discussed the terminological meaning of the word «Cossack», as well as explained the circumstances of the development of the Zaporizka Cossacks as a military and political organisation. Our scientific study deals with the attacks of Ukrainian Cossacks on the shore areas of the Black Sea that belonged to the Ottoman Empire, and in particular we consider the reasons and consequences of the attacks of Cossacks on the cities and towns, as well as fortresses located on the southern shore of the Black Sea. The paper informs us about long–lasting marches of the Cossack Fleet along the marine routes, and about the subordinated lands located in the low areas near the rivers of Dnieper, Buh, Dniester and Danube. As for the events having been studied, there is underlined that, resulting from an attack of the Ukrainian Cossack Army, the Ottoman Empire had serious

losses, and in particular: quite a lot of people were captivated, cities and towns were conquered and gained, the possessions were destroyed.

Keywords: Ukraine, written sources, Cossack, Turk, Zaporozian, Black Sea, military march.

* * *

УДК 94(477)

Сіницький А. Ц.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри
суспільних наук, Житомирський національний
агроєкологічний університет (Україна, Житомир),
sinickiy18@gmail.com

УКРАЇНЬСЬКА ІДЕЯ В ПРАЦЯХ ПРЕДСТАВНИКІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕЛІТИ НА ЗЛАМІ ЕПОХ (СЕР. XVI – СЕР. XVII СТ.)

Проведений стислий аналіз творчого спадку блискучої плеяди українських інтелектуалів на зламі епох (сер. XVI – сер. XVII ст.), на конкретних прикладах показана еволюція української політичної думки вказаного періоду.

Метою нашого дослідження є спроба виявити ренесансні впливи на творчість і практичну діяльність української інтелектуальної еліти, дати короткий аналіз напрацюванням як окремих авторів, так і культурно–освітніх центрів, які витворювали українську ідею у досліджуваній період.

Матеріали і методи: проведення дослідження ґрунтується на використанні методів історичного ретроспективного аналізу, порівняльного аналізу, логічного методу із залученням напрацювань із заявленої проблематики авторства українських та зарубіжних істориків, а також автентичні тексти літературних творів.

Зроблені висновки, що ідейні напрацювання українських діячів епохи Ренесансу дозволили у загальних рисах сформуувати засади національної державницької ідеології.

Ця ідеологія базувалася на ідеях тягlostи української історії, яка бере свій початок із княжих часів, безперервності і спадковості розвитку руської/ української політичної еліти, краці представники якої здатні очолити рух за національне відродження. Як показали подальші події нашої історії, така їх праця не була марною, і сформована українськими інтелектуалами програма у повній мірі була використана козацькою старшинською елітою під час Визвольної війни сер. XVII ст.

Ключові слова: інтелектуальна еліта, доба Модерну, українська ідея, національна ідеологія, літературна творчість.

Литовсько–польська доба в цілому, як і окремі її періоди (Модерн, зокрема), в історії нашої держави залишаються однією з найменш вивчених проблем нашої історії. Дослідники епохи українського Ренесансу різних часів В. Білоус, В. Буравський, М. Грушевський, В. Литвинов, Н. Пахльовська, І. Франко, Н. Яковенко та ін. намагалися витворити цілісну картину еволюції українського суспільства та його провідних верств.

Однак важлива проблема формування української державної ідеології діячами ренесансної культури та інтелектуалами з числа теоретиків Церкви, яка згодом лягла в основу визвольного руху середини XVII ст., окремо не досліджувалася.

У цьому зв'язку можемо згадати лише кілька праць сучасних українських авторів В. Литвинова [1], І. Мельничука [2], Н. Яковенко [3], де згадана проблема ставилася у загальному вигляді, але окреслювалася лише у контексті цілої низки політичних, соціальних і культурно–релігійних трансформаційних процесів, характерних для українського суспільства на зламі епох (сер. XVI – сер. XVII ст.).

Мета нашої розвідки є спроба виявити ренесансні впливи на творчість і практичну діяльність української інтелектуальної еліти, дати короткий аналіз напрацюванням як окремих авторів, так і культурно–освітніх центрів, які витворювали українську ідею у досліджуваній період.

Матеріали і методи: проведення дослідження ґрунтується на використанні методів історичного

ретроспективного аналізу, порівняльного аналізу, логічного методу із залученням напрацювань із заявленої проблематики авторства українських та зарубіжних істориків, а також автентичні тексти літературних творів.

Помітною тенденцією на українському культурному часів полі пізнього середньовіччя – початку Нової доби стала поява діячів ренесансного спрямування, що були безпосередньо пов'язані з Україною й намагалися витворити тут особливий, «проукраїнський», тип культури, який, однак, знаходився би в межах католицько-латинського культурного поля. До найбільш яскравих представників цього напрямку української політичної думки слід віднести Станіслава Оріховського, Себастьяна Кленовича, Шимона Шимоновича, Йосифа (Юзефа) Верещинського, Іоана Домбровського, Симона Пекаліда.

Більшість з них належала до спольщених українських шляхетських родів середніх статків, які мали змогу дати обдарованим нащадкам належне виховання, і, за наявності таланту до навчання, належних домашніх вчителів. Отримавши згодом освіту за кордоном і зазнавши впливу популярних у тогочасній Європі політичних концепцій Відродження, ці діячі намагалися адаптувати ренесансні ідеї до українських реалій. Вони прагнули створити в Україні свої ренесансні осередки.

Такими були Замоїська академія, створена князем Яном Замоїським за ініціативи українського вченого-енциклопедиста Симона Симоніда, двори єпископів Григорія Саноцького на Львівщині та Юзефа (Йосипа) Верещинського на Київщині. До їх числа можна умовно зарахувати також Острозьку академію (зауваживши слов'яно-греко-латинське спрямування останньої). Представники даної тенденції справили суттєвий вплив на українську культуру й суспільне життя, витворивши один з впливових концептів відродження України «зверху», тобто шляхом виховання власної патріотичної еліти, а також залучення уваги до українських проблем передової частини польських можновладців.

Про деяких із них, наприклад, про С. Оріховського, позитивно відзивалися православні українські культурні діячі й навіть посилалися на його твори. У своїй творчості С. Оріховський дискутував з представниками католицького кліру і самим римським папою [1, с. 23].

Практично у кожній праці мислитель вказував на своє руське походження, на те, що його предки по лінії матері були русинами-українцями, що живе він на Русі, в руському місті Перемишлі, що Русь, а не якась інша земля є для нього вітчизною [4, с. 405–406]. При цьому Русь для С. Оріховського є не лише територіальним, але й етнокультурним поняттям: «Родом я із скіфського племені, рутенського народу. В обох випадках також сармат, тому що Руссія, моя батьківщина, лежить у європейській частині Сарматії. Праворуч від неї – Дакія, ліворуч – Польща...» [5, с. 228].

Показовою є його праця «Хрещення в русинів» (1544). У посвяті цього твору С. Оріховський говорить про необхідність установити згоду між різними віровизнаннями й пропонує почати цю справу зі знищення релігійних пересудів щодо православних. Важливе місце в творчості С. Оріховського займало питання захисту українських земель від татарських та турецьких нападників – певно, найголовнішою і найболючішою для тогочасної України темою, до якої зверталася більшість авторів XVI ст. [6].

Він писав: «...люд у Русі нещасний гине. Та ще й як гине! Цього без сліз і розповіді неможливо: ніхто людей не захищає, ніхто не боронить; міста попалено, фортеці зруйновано; багатьох славних лицарів посічено або забрано в полон; немовлят порубано, літніх повбивано, дівчат згвалтовано прилюдно, жінок збездечено на очах чоловіків, молодь пов'язано і забрано разом з реманентом і худобою, так що нема чим і землю обробити» [7, с. 24].

С. Оріховський написав дві промови «Про турецьку загрозу» (1543, 1544), де йшлося про небезпеку з боку турків для Польської держави, в т.ч. й українських земель. Тема захисту українських земель від турецьких і татарських нападників звучала і в «Напученні польському королеві Сігзмунду Августу» (1543): «Передусім прямуй у Русь, мешканці якої зазнають нападів численних ворогів. Прийди у цю провінцію, Августе, оглянь її укріплення, захисти слабкі місця фортець, набудуй міцних побільше. Покажи себе королем, який може прогнати від нас скіфів, волохів і турків» [7, с. 52]. В іншому місці автор закликає польського короля: «Отже, будь мужем сильним, твердим, сарматом непереможним і, полишивши машкари або галлам, або зманіженим італійцям, їдь до гімназії справжньої доблесті – у Русь. Там ти матимеш усе потрібне, бо житимеш серед труднощів і страху – двох найкращих учителів юності...» [7, с. 31].

Загалом С. Оріховському належить ціла низка передових для свого часу творів переважно політико-публіцистичного характеру, де він піднімає актуальні на той час питання державного устрою.

Слід відзначити також і майже невідоме широкому загалу ім'я Симона Пекаліда (бл. 1567 – після 1601) – найяскравішого представника українських ренесансних тенденцій. Відомо, що він народився у сім'ї міського радника міста Олькуш (Польща). Навчався у Краківському університеті. Можливо, під час навчання мав контакти з князями Острозькими. Після себе залишив кілька латиномовних поетичних творів, найбільш відомою з яких є поема «Про Острозьку війну» («De bello Ostrogiano»), що вийшла друком у Кракові 1600 року. Поема адресувалася Василю-Костянтину та Янушу Острозьким і описувала конфлікт 1593 р. між ними і козацьким військом Криштофа Косинського [8, с. 195–242, 291–338]. Ведучи мову нібито про воєнні справи, автор у підсумку торкається широкого кола гострих проблем українського життя, серед яких особливо виокремлює питання освіти [1, с. 20].

«Культурна революція», якій дала початок інтелектуальна еліта, безумовно, вплинула на розвиток політичної культури та формування національної свідомості всього українського народу. Розглядаючи світоглядні новації у працях провідних українських інтелектуалів, зокрема, у «Палінодії» Захарії Копистенського (1621 р.) та «Протестації» Йова Борецького (1621 р.), Н. Яковенко зазначає, що їх підсумком стала концепція договірних взаємин руського народу з володарями держав, до складу яких увійшли колишні киево-руські князівства.

Ця концепція, на нашу думку, цілком вкладалася в домінуючу та всебічно розроблену на той час у Європі «теорію природного права та суспільного договору», про яку ми згадували у попередніх главах. Договірна теорія поєднання Русі з Короною Польською і Великим князівством Литовським автоматично передбачала існування третього рівноправного члена «Речі Посполитої Двох Народів» [9, с. 359–372]. Ця концепція стала, в

свою чергу, провідною ідеєю серед частини козацьких гетьманської та старшинської еліт під час і після Визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького.

Ідеологи уніатського духовенства мали своє бачення національного порятунку України–Русі (І. Потій, М. Смотрицький пізнього періоду та ін.). Плеяда православних діячів української культури – Г. Смотрицький, брати Зизанії, І. Вишенський, В. Суразький, Д. Наливайко, І. Борецький, З. Копистенський, І. Копинський, П. Могила та інтелектуали з його оточення, а також М. Смотрицький, К. Сакович, К. Транквіліон–Ставровецький у православний період їхньої творчості та ін. мали єдиний спільний імператив – передусім саме для православних діячів була притаманна орієнтація на місцеві традиції (звідси характерний для них консерватизм, звернення до історичної пам'яті, творення національної міфології тощо).

Певні українські тенденції простежуються в діяльності Замоїської академії та культурних осередків при дворах католицького єпископа Й. Верещинського та магната Я. Щ. Гербуґа. Звичайно, назвати ці осередки суто українськими інституціями важко, як і культурний осередок при дворі російського емігранта князя А. Курбського на Волині. Але вони опосередковано, а іноді і безпосередньо впливали на розвиток української національної ідеології та свідомості. З їхньою роботою була пов'язана діяльність українських національно орієнтованих інтелектуалів.

Замоїська академія була осередком ренесансного гуманізму, представники якого намагалися пристосуватися до українських умов. Вона, подібно до академії в Острозі, виникла як школа приватна. Її заснував та фінансував Ян Замоїський, магнат і високопоставлений урядовець Речі Посполитої. Виникнення Замоїської академії відносять до 1594 р.

Серед професорів школи були вихідці з українських земель, а значну частину випускників становили українці. Організатором академії був виходець зі Львова Симон Симонід (1558–1629) – людина енциклопедичних знань [10, с. 108]. Він відомий і як поет. У польськомовній книзі «Селянки» С. Симонід оспівав життя й звичаї українського народу. Він мав в Україні послідовників. Зокрема, такими були львів'яни, брати Симон та Бартоломій Зиморовичі, що теж писали так звані «руські селянки», тобто побутові замальовки з життя українського люду [11, с. 120–127, 158–163].

Із Замоїською академією пов'язана діяльність латиномовного поета Себаст'яна Кленовича (1550–1602/1608). Він знаходився в добрих стосунках із Я. Замоїським, заохочував його до організації академії, добирив туди професорів і сам викладав у цьому навчальному закладі античну літературу [12]. До найбільш відомих творів С. Кленовича належить латиномовна поема «Роксоланія» (1584) [11, с. 114–168].

Незважаючи на мову викладу, це – палкий маніфест любові до української землі. Власне, Роксоланія – то Русь–Україна. Автор пишається своєю землею, її минулим і сучасним, оспіває її природу і звичаї. Тут, як і в інших творах ренесансних авторів, зустрічаємо традиційний літературний прийом, що підкреслює патріотичні почуття автора, його віру у майбутнє України – замилювання рідною природою. Вдаючись до античної образності, С. Кленович вів мову про те, що на українських землях може виникнути Парнас і тут осядуть музи [11, с. 115].

С. Кленович негативно ставився до покатоличення Русі, вважав, що русини не відступляться від віри батьків: «Скрізь на Русі зберігають закони і звичаї предків, Руси і далі ідуть шляхом дідів і батьків [11, с. 159].

Хоча Замоїська академія була католицьким навчальним закладом, з її стін вийшло чимало діячів, які залишили слід в українській історії та культурі. Зокрема, до таких належать Касіян Сакович, ректор Києво–братської школи, письменник, поет, філософ; Ісайя Трохимович–Козловський, один з перших ректорів Києво–Могилянської академії, знаменитий Стефан Адам Косов (чернече ім'я Сильвестр).

Він народився неподалік Вітебська (тепер Республіка Білорусь) у шляхетській православній сім'ї. Початкову освіту здобув вдома, згодом продовжив навчання у Віленській академії, Люблінському єзуїтському колегіумі, Замоїській «Академії для руської нації». По закінченні прийняв чернечий постриг і впродовж певного часу викладав у Віленській і Львівській братських школах [13, с. 116–119].

Сильвестр Косів, київський митрополит за часів Хмельниччини, знаний також і як письменник–полеміст. У 1635 р. він видав твір «Екзегезис...», в якому сформулював власні погляди на зміст освіти. Він виступав прихильником вивчення європейської культури, найширшого залучення молоді до всебічної освіти на основі європейських зразків, причому радив підходити до цих досягнень з позицій вітчизняних традицій і потреб: «Ти, сповнений святині, народі руський, проси як милості, щоб тобі не забороняли манни вільних наук. Тільки тоді... нащадки твої, укріплені в батьківській вірі та прикрашені ораторією, філософією, юриспруденцією, прославляться своїми судженнями та промовами на загальних сеймах та трибуналах, в судах та земських розправах...» [14, с. 206]. Відомим письменником тієї доби є також випускник академії Йосиф Кононович–Горбацький [15, с. 353].

Київський митрополит Петро Могила дав високу оцінку Замоїській академії, сказавши, що вона багато нашому народові «пожитку й утіхи принесла» і що з неї вийшло чимало вчених людей [16, с. 243].

Явищем ренесансної культури в Україні стала латиномовна поема Іоана Домбровського «Дніпрові камені». Опублікована вона без вказівки на місце й рік видання. Однак аналіз її змісту дає підстави говорити, що поема побачила світ не раніше 1620 р. Поема, схоже, вийшла невеликим накладом [17, с. 94–119]. Про її автора Іоана (Івана, Яна) не маємо ніяких відомостей. Можемо лише констатувати, що це була достатньо освічена людина.

Значне місце в «Дніпрових каменах» відводиться викладу руської історії. Це історія абсолютно не містить комплексу неповноцінності або меншовартості. Русь мислиться як велетенська імперія, об'єднана метрополією–Києвом. І поки існує метрополія (навіть утративши частину підконтрольних їй земель), поки існує руська князівська династія, доти існує Русь як політична одиниця. Автор звертає увагу на постать Данила Романовича (Галицького). Вважає, що спадок цього правителя перейняли князі Острозькі. Вони «правдиві нащадки Данила».

Про представників руського князівства оповідається у поемі «Epicedion», що була написана на півдні Волині в 1584 р., де є згадка про похід у Чехію князя Корибута [18, с. 22]. Ісайя Копинський, пишучи на початку 30–х рр. XVII ст. послання до Яреми Вишневецького з

роду Корибутовичів, згадує, що один із предків цього князя «для великої діяльності рицарської взятий був на королівство Чеське» [19, с. 548].

Автор всією силою свого творчого таланту наголошує на тому, що у кращих представників української політичної еліти, нащадків давніх родів, зберігся великий потенціал по відродженню української ідеї і української окремішності в цілому, і що бере він свій початок зі славних княжих часів.

Висновки. Провівши стислий аналіз творчого спадку блискучої плеяди українських інтелектуалів на зламі епох (сер. XVI – сер. XVII ст.), можемо зробити висновок, що їх колективна праця дозволила у загальних рисах сформувати засади національної державницької ідеології.

Ця ідеологія базувалася на ідеях тяглості української історії, яка бере свій початок із княжих часів, безперервності і спадковості розвитку руської/української політичної еліти, кращі представники якої здатні очолити рух за національне відродження. Як показали подальші події нашої історії, така їх праця не була марною, і сформована українськими інтелектуалами програма у повній мірі була використана козацькою старшинською елітою під час Визвольної війни сер. XVII ст.

Список використаних джерел

1. Литвинов В. Українські гуманісти епохи Відродження / В. Литвинов. – К., 1995. – Ч.1. – 431 с.
2. Мельничук І. А. Становлення і розвиток української політичної еліти (IX – середина XVII ст.) / І. А. Мельничук. – Житомир: Вид-во «Рута», 2014. – 388 с.
3. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. / Н. М. Яковенко. – К.: Критика, 2002. – 416 с.
4. Оріховський С. Лист до Яна Франціска Коммендоні про самого себе / С. Оріховський // Українські гуманісти епохи Відродження. – Ч.1. – С.405–406.
5. Оріховський С. До римського папи Юлія III / С. Оріховський // Українські гуманісти епохи Відродження. – Ч.1. – С.228.
6. Див. докладніше: Твори М. Гусовського, М. Стрийковського, «Epicedion» та ін. у кн.: Марсове поле. – К., 1988. – Кн. I.
7. Оріховський С. Напученні польському королеві Сігізмунду Августу / С. Оріховський // Українські гуманісти епохи Відродження. – Ч.1. – С.24–52.
8. Пекалід С. Про Острозьку війну під П'яткою проти низових / С. Пекалід // Слово многоцінне. – К., 2006. – Т. I. – С.195–338.
9. Яковенко Н. // Історія української культури. Т.2: Українська культура XIII – першої половини XVII століть / Гол. ред. Ісаєвич Я. Д. – Київ, 2001. – С.152, 359–372.
10. Bielowsky A. Szymon Szymonowicz // Pamietnik Akademji Umietnosci w Krakowie. – Krakow, 1875. – Т.2.
11. Антологія української поезії: В шести томах / [Текст]. – К., 1984. – Т. I.
12. Wisniowska H. Renesansowe zycie i dzieło Sebastiana Fabiana Klonowicza. – Lublin, 1985.
13. Українська педагогіка в персоналіях – XIX століття / За редакцією О. В. Сухомлинського / навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, у двох книгах. – К.: Либідь, 2005. – Кн. I.
14. Києво-Могилянська академія в іменах (XVII–XVIII ст.): Енциклопед. видання / Упоряд. З. I. Хижняк, за ред. В. С. Брюховецького. – К., 2001. – 245 с.
15. Нудьга Г. Перші магістри і доктори / Г. Нудьга // Не бійся смерті. – К., 1991.
16. Титов Хв. Матеріали до книжкової справи на Україні в XVI–XVIII вв. / Хв. Титов. – К., 1924.
17. Домбровський Іван (Ян). Дніпрові камени / Іван Домбровський // Українська поезія XVII століття (перша половина). Антологія. – К.: Рад. письменник, 1988. – С.94–119.
18. Epicedion // Українські гуманісти епохи Відродження. – К., 1995. – Ч.2.
19. Грушевський М. Історія української літератури / М. С. Грушевський. – К., 1995. – Т.6. – 712 с.

References

1. Lytvynov V. Ukrai'ns'ki humanisty epohy Vidrozhennja / V. Lytvynov. – K., 1995. – Ch.1. – 431 s.
2. Mel'nychuk I. A. Stanovlennja i rozvytok ukrai'ns'koi' politychnoi' elity (IX – seredyna XVII st.) / I. A. Mel'nychuk. – Zhytomyr: Vyd-vo «Ruta», 2014. – 388 s.
3. Jakovenko N. Paralel'nyj svit. Doslidzhennja z istorii' ujavlen' ta idej v Ukrai'ni XVI–XVII st. / N. M. Jakovenko. – K.: Krytyka, 2002. – 416 s.
4. Orihovs'kyj S. Lyst do Jana Franciska Kommendonni pro samogo sebe / S. Orihovs'kyj // Ukrai'ns'ki humanisty epohy Vidrozhennja. – Ch.1. – S.405–406.
5. Orihovs'kyj S. Do rym's'kogo papy Julija III / S. Orihovs'kyj // Ukrai'ns'ki humanisty epohy Vidrozhennja. – Ch.1. – S.228.
6. Dyv. dokladnishe: Tvory M. Gusov's'kogo, M. Strijkov's'kogo, «Epicedion» ta in. u kn.: Marsove pole. – K., 1988. – Kn. I.
7. Orihovs'kyj S. Napuchenni pol's'komu korolevi Sigizmundu Avgustu / S. Orihovs'kyj // Ukrai'ns'ki humanisty epohy Vidrozhennja. – Ch.1. – S.24–52.
8. Pekalid S. Pro Ostroz'ku vijnu pid P'jatkoujy proty nizovyh / S. Pekalid // Slovo mnogocinne. – K., 2006. – T. I. – S.195–338.
9. Jakovenko N. // Istorija ukrai'ns'koi' kul'tury. T.2: Ukrai'ns'ka kul'tura XIII – pershoi' polovyny XVII stolit' / Gol. red. Isajevych Ja. D. – Kyi'v, 2001. – S.152, 359–372.
10. Bielowsky A. Szymon Szymonowicz // Pamietnik Akademji Umietnosci w Krakowie. – Krakow, 1875. – T.2.
11. Antologija ukrai'ns'koi' poezii': V shesty tomah / [Tekst]. – K., 1984. – T. I.
12. Wisniowska H. Renesansowe zycie i dzieło Sebastiana Fabiana Klonowicza. – Lublin, 1985.
13. Ukrai'ns'ka pedagogika v personalijah – XIX stolittja / Za redakcijuju O. V. Suhomlyns'kogo / navchal'nyj posibnyk dlja studentiv vyshhyh navchal'nyh zakladiv, u dvoh knyгах. – K.: Lybid', 2005. – Kn. I.
14. Kyjevo–Mogylyans'ka akademija v imenah (XVII–XVIII st.): Encykloped. vydannja / Uporjad. Z. I. Hyzhnjak, za red. V. S. Brjuhovec'kogo. – K., 2001. – 245 s.
15. Nud'ga G. Pershi magistry i doktory / G. Nud'ga // Ne bajsja smerti. – K., 1991.
16. Tytov Hv. Materialy do knyzhkovoi' spravny na Vkra'i'ni v XVI–XVIII vv. / Hv. Tytov. – K., 1924.
17. Dombrovs'kyj Ivan (Jan). Dniprovi kameny / Ivan Dombrov'skyj // Ukrai'ns'ka poezija XVII stolittja (persha polovyna). Antologija. – K.: Rad. pys'mennyk, 1988. – S.94–119.
18. Epicedion // Ukrai'ns'ki humanisty epohy Vidrozhennja. – K., 1995. – Ch.2.
19. Grushevs'kyj M. Istorija ukrai'ns'koi' literatury / M. S. Grushevs'kyj. – K., 1995. – T.6. – 712 s.

Sinitskiy A. Ts., Ph.D., assistant professor of social sciences, Zhytomyr National Agroecological University (Ukraine, Zhytomyr), sinickiy18@gmail.com

Ukrainian idea in the works of representatives of the national intellectual elite at the turn of the epochs (Mid–XVI – Mid–XVII)

There is a brief analysis of the art heritage of the brilliant galaxy of Ukrainian intellectuals at the turn of epochs (Mid–XVI – Mid–XVII). The evolution of Ukrainian political thought of this period is shown in the specific examples.

The aim of our research is the attempt to identify Renaissance impacts on art and practical activities of Ukrainian intellectual elite and to give a brief analysis of achievements of both authors and cultural–educational centres forming the Ukrainian idea in the period of research.

Materials and methods: research is based on the use of historical retrospective analysis methods, comparative analysis and logical method involving achievements of Ukrainian and foreign historians on these issues, as well as authentic literary works. It has been concluded that the ideological achievements of Ukrainian representatives of the Renaissance epoch allowed formation of general principles of national ideology.

This ideology was based on the idea of succession of Ukrainian history dating back to the princely times, continuity and succession of development of the Ruthenian/Ukrainian political elite, whose best representatives were able to lead the national renaissance movement. As subsequent events of our history showed their work was not useless. The program developed by Ukrainian intellectuals was used in full by Cossack elite during the Liberation War of the Mid–XVII.

Keywords: intellectual elite, Modern Era, Ukrainian idea, national ideology, literary activity.
